23րդ ՏԱՐԻ — ՇԱԲԱԹ 4 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1892 — ԹԻՒ 105

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՔՈՂՀԱՆՆԷՍ ՇԱՀՆԱԶԱՐ

ԹՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԲԵՐԱ, ՄԵՆ ՓՈՂՈՑ, ՍԻՓԷ Տ'ԱԼԷՐ
Խմբագրութեան ուղղուած նամակ կամ այլ գրութիւն եա չի դարձուիր

Bureaux du Journal "HAÏRÉNIK"
Péra, Cité d'Alep, CONSTANTINOPLE

10 ՓԱՐԱՅ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ
ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ համար	Տարեկան	300	Թիւ	75	Ղրշ. Մէճիտիա
» »	Վեցամսեայ	150	»	40	» »
Գաւառներու	Տարեկան	300	»	100	» »
»	Վեցամսեայ	150	»	50	» »
»	Եռամսեայ	75	»	25	» »
Օտար երկրաց	Տարեկան	300	»	25	Ֆրանգ

Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ
(Դրամի փոխարէն փոստային փուլ կ'ընդունուի 100 ղրշի տեղ 115 ղրշ.)

درعلیه حلب چارشوسنده
حیره نیك غزتهسی اداره خانه سنده

10 ՓԱՐԱՅ

ԳԹՈՒԹԻՒՆ

Յորմէհետէ օրագրութիւնն սկսած է մեր մէջ ըլլալ հիմնարկութիւն մը որ հզօրապէս կը նպաստէ ժողովրդին վրայ, եկեղեցական քարոզչին պաշտօնն ալ մեծ մասամբ անցած է խմբագիրներուն։ Ինչ որ քաղաքական կ'ուզէ ընել եկեղեցւոյ լուրջը կ'ուզէ ընել եկեղեցւոյ լուրջ մէն այնպիսի լեզուով մը որ թէև պերճախօս ալ ըլլայ բայց չատ անգամ անհասկնալի կը մնայ ընդհանրութեան, խմբագիրը զայն կ'ընէ աւելի օգտակար կերպով, պնդութեամբ կամ ծանրութեամբ մը։ Օրաթերթն է հիմա որ ամէն օր ամէն գաւառ կարդայ, ամէն հասակի ու ամէն սեռի հետ կը խօսի։

Ժողովրդին վրայ բարոյական աղդեցութիւն ընելու համար մեր ուշադրութեան նիւթերուն մէջ մեր սրտին ամենէն սիրելի նիւթն է խօսիլ ցաւերու և թշուառութեան վրայ, անոնց դարմանն ու սիրտիանքը որոնելու հետամուտ ըլլալ։ Թէև ամէն օր ալ լաւ ու յարմար է ցաւերու միջավայրերուն մէջ թափանցիկ, սակայն տարուան մէջ կան այնպիսի ժամեր ուր մարդ կարծես բնական մղումով մը կը զգայ թէ աչխարհիս վրայ պարտականութիւն մը ունի իրմէն ու իրենները դուրս մոռնալու նաև ուրիշներուն վրայ ալ։

Այդ ժամերէն մին է Ծննդեան տօնը։ Գիտութեան, նեղսրտութեան, կարեկցութեան մարմնացումն է այդ օրը։ Բնականաբար աշխարհին այդ օրուան «խորհուրդ Մեծ»ին մէջ մարդկային վշտերու սիրտիանքի մեծ խորհուրդը կը սիրէ։ Մենք ալ արդեօք բաւականանա՞նք այդ խորհուրդը միայն յիշեցնելով, թէ յիշեցնենք միանգամայն որ այդ օրը ամէն կարգի խեղճերու վրայ խորհելու պարտականութիւն մը կայ։

Շա՜տ են, չատ մանաւանդ լրիվ թշուառութիւններէն զոր կարելի է քիչ մը բանով սփոփել այս օրերուն մէջ։ Մենք դաղափար չունինք թէքարեւդործութիւնն ինչպէս կազմակերպած է Եւրոպիոյ մէջ։ Այն Բարիզը զոր մոլութեան, ցոփութեան, ղեղխութեան իբր կեդրոնավայր մը կը ներկայացնեն անմտաբար, այդ Բարիզի բարեդործութեանց վրայ եթէ դաղափար մը ունենայինք՝ սքանչացած պիտի մնայինք։ Ամենատգդն նըմանութեամբ մը իսկ թէ այդ բանիցներուն փոքր ինչ հետեւող ըլլայինք, երջանիկ պիտի ըլլային մեր դժբաղդները։

Աչխարհիս ամէն կողմը, ամենահարուստ երկիրներու մէջ իսկ թշուառութիւնը կը սիրաչահէ. այդ թշուառութիւնը պիտի չպոռնկէ մինչեւ այն օրն ուր յաղթանակն մարդասիրական ու ընկերսիրական այն դաղափարները, զոր իրականացնելու համար այնքան արիութեամբ, հաստատամտութեամբ ու անձնուիրութեամբ կ'աչխատին մեծ մտքեր ու մեծագդին սրտեր. բայց մինչեւ որ այդ օրն հասնի՝ ընկերութիւնն առաժամայ կերպով կ'ընէ ինչ որ կարելի է ընել բարեդործութիւնը ընդդարձակ սահմանի մէջ տարածելու համար։

Սակայն մենք Հայերս, որ ամէնէն հին քրիստոնեայ ժողովուրդներէ մին ենք, ուստի և պէտք էր որ քրիստոնէութեան հոգին ու ղգացումները Թաւիտացած ըլլային մեր սրտին խորերը, արդեօք մինչեւ ո՞ր աստիճան կը տածենք կարեկցութեան և գթութեան ղգացումը։

Թշուառութիւնը մխիթարելու համար մենք չատ, չատ փոչ բան կ'ընենք։ Մենք ո՛չ ոք իրապէս ըղձութիւն մը կ'ընէ ուրիշներու ցաւերը դարմանելու համար։ Ով որ իր աւելորդէն ամէնատչին, ամենաննչան բան մը տայ աղքատներու համար կը կարծէ թէ մեծ բան մը ըրած է, և գժբաղդութիւնն հոն է որ աղդովին ալ այնպէս կը կարծենք։ Ալ այնուհետեւ ի՞նչ ընենք։ Աւելորդէն ոչ թէ ամենատչին բան մը այլ քիչ մը աւելին տալ, այդ չենք դիտեր, և մենք գուցէ ոչ ոք ըղձացած է թէ ի՞նչ գեղեցիկ հաճոյք կը զդայ մարդ երբ իր պէտքէն կամ թէ ինչպէս կ'ըսեն, իր բերնէն կարելով ուրիշին տայ։

Բայց անհատական աղբիւրութիւններէ, խեղճերու համար եղած մեծ նուէր ձեռնարկներէ աւելի կարեւոր բան մը կայ ընելու, բարեդործութիւնը այնպէս կազմակերպել որ բարերարութիւնը միայն ողբիւրութիւն չըլլայ, այլ նաև մտածմբ ալ աչխատութեան փոխարինութիւն մը։

Ահա ինչ որ կը մտածենք այս օրերուս մէջ։

Կը լսենք չատ ու չատ խեղճութիւններու ձայները, որոնց ամէն մէկուն արձագանգը չենք կարող ըլլալ. նոյնիսկ թէ ամէն թաղերու մէջ լրջօրէն խորհուրդ ու ձեռնարկութիւններ դեռ առաժմ Ծննդեան օրերուն մէջ սփոփել իրաքանչիւր թաղի աղքատներն, և ապա աւելի յարատեւ ղանակով մը աւելի հաստատուն հիմի մը վրայ հաստատուիր բարեդործութիւնը։

ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ

Ֆերիտիէի երկար ու նեղ փողոցին մէջ, ուր մթութիւնը կ'ամիսներ կը թանձրանայ երկու կողմէն բարձրացող տուներու մէջտեղ, հազիւ հեռուէն հեռու պայծառանալով խոշոր լապտերներու ցոլքերէն, — լուսեղէն խոշոր կայլակներ մութին մէջ առկախ, — խումբ մը հայ աղքատներ եկեղեցական երգ մը կ'երգեն դրան մը առջեւ։ Զորս հինդ հոգի ըլլալու են։ Իրենցմէ մին բռնած է գունատ թղթերու պիտակներով զարդարուն լապտեր մը, թղթեղէն պղտիկ դրամանդներով, ժանեակներով, անոնցմէ որք կը պճնին կապելացներու հայելիները կամ պատերը, անցեալ տարուան բանչիչէն մնացած։ Տիրացուներ ըլլալու են, որովհետեւ իրենց երգը դաշնակաւոր համաչափութիւն մը ունի։ Անցորդներ կ'անցնին, անտարբեր, ուշ մնացած մարդիկ՝ ժամ առած տուն հասնելու աճապարանքէն բռնուած։ Ու չարականը կը չարունակուի, իր ելեւէջաւոր երկարաձիգ խաղերովը, մինչ երգողներէն մին՝ երկու սրբազան բառերու մէջտեղ՝ կը մրմռայ երբեմն.

— Մէյ մըն ալ զարկ ձօ սա դուռը։

Ու անմիջապէս կը հասնի իր ընկերներուն եղանակին հասնելէն։

Պատուհան մը կը բացուի և ձերմակ դրամ մը կը նետուի վար։ Եղանակը կը դադրի պահ մը՝ քիչ մը անդին ուրիչ դրան մը առջեւ վերսկսելու համար։

Ու այսպէս կը չարունակուի, դոնէ իր դուռ, տունէ տուն, փողոցէ փողոց պըտըտնելով այդ սրբազան եղանակներուն բոլոր վեհութիւնը։ Անցորդները կ'երեւակայեն իրենց քայլերը, լալագին քարերուն վրայն սահելով, տլմուտ ջրի կայտերը չըփչըփացնելով, տրանջալով հայհոյելով. ու ազաքները մեքենայաբար կը կրկնեն իրենց եղանակը։ Ու վանքերու խորհրդաւոր միայնութեանց մէջ, հին օրերու անկեղծ հաւատքին սրտութեամբը յղացած այդ եղանակներուն այսպէս ընդքարչ ձգձգումը Բերայի փողոցներուն մէջ, փողոցին աղմուկին ու բարոյական աղտոտութեանց մէջտեղ այսպէս քաչկըտուելը, օտարականներու անտարբերութեանը առջեւ այսպէս մերկութեամբ փռուիլը, ցորտ ու նեղիչ տաքտորութիւն մը կը թողու հոգւոյդ վրայ, և կրօնական խանդավառութեան ու գնուած չահի այս զուգաւորումը՝ հայհոյութիւն մը կը թուի։

* * *

Տարօրինակ կերպով դարավերջին՝ այն աղքատը իւրայուն ֆերիտիէ քիչ մը հնոտուն կը հանդիպիմ։ Բարձր ձայնով մը աղօթքներ կը կարդայ տաճկերէն լեզուով, մաղթանքներով։ բացագանչութիւններով։ Աղաչանք մը չէ այս պէպ երկինք ուղղուած, այլ պահանջումի մը պէս հզօր ու խրոխտ դիմառնութիւն մը դէպի վեր հանդարտիկ։ Բառերուն վրայ ուժգնութեամբ կը կոխէ, իւրաքանչիւր բառը կարատելով, հնչքի մը ամրողջ զօրութեամբը։ Ու ինչ որ ուչադրութիւնդ կը դրաւէ, սա է որ երբ ալ խօսքը տուներուն կ'ուղղէ՝ ողորմութիւն մը խնդրելով, սովորական աղքատներուն հանդերձները, պատառոտները չէ որ կ'ունենայ իր բերնէն, այլ ինքը ճոխ կ'անուանէ դանդաղ։ Օ՜հ, ինքն ալ իր հոգեբանութիւնը ունի, այդ նախնական ուժէ մուրացկանը, ու թաղերուն համնամա դիտէ անչուչտ փոփոխել իր մակդիրները։ Ու ճոխը, իր բերնին մէջ, կուչ ու ուժեղ փայլայանքի մը պէս կ'երթայ չոյել ֆերիտիէի տուներուն լուսաւոր ապակիները։

* * *

Անկից քիչ մը վար, հայ կին մը Հայր Մերը կը զրուցէ ծայրէ ի ծայր, պռչտող, ականջ խուլցնող ձայնով մը։ Աղօթքին բառերը տարօրինակ այլանդակ ձեւեր կ'առնուն իր բերնին մէջ, աղաւաղութիւն մը որ հրէչային կը դառնայ։ Հայր Մերը լսնցնելէ յետոյ, նորէն կ'սկսի ու հետզհետէ կիջնէ ֆերիտիէէն վար, դէպի ձորը։ Հիմա խորունկին, վարէն կը լսուի ձայնը որ կը կրկնէ միչտ աէրուններն աղօթքը, անհամնելի։ Ու աղօթքը կը կորսուի հետզհետէ ձորին խորը, զայրի մոլութեանց այն խառնաղանճին մէջ որ ձորէն անդին կը սկսի։

ԹՒՓՈՒԻԿ

ԿԱՂԱՆԴԱՐԸ

Երբ անտուչն ու կապամար գրիչն անկողնոյն քով դնելէ յետոյ սենեակէն դուրս ելաւ մայրը, հիւանդը, թեւերը կուրծքին վրայ ծալած պահ մը մնաց մտախոհ։

Լմնցած, ամէն բան լմնցած էր։ Կը մտածնար վաճառականը։ Եւ ամբողջ կեանք մը, երազներով ու յոյսերով լեցուն, կը ներկայանար իրեն, ժպտուն, անչուք, ցուրտ կեանք մը, ոչ մէկ ծաղիկով խնկաբեռուած, ոչ մէկ ճառագայթով կենդանացած։

Վահրամ Մինասեան այն միաքերէն էր որք ամէն ձեռնարկի մէջ կը ձախողին, կը ջարդուին ու մնծապէս չարասիրտ։ Ամենէն անառակ աղջիկն էր զպրոցին մէջ, եւ ամենէն «բաց»ը, ինչպէս կ'ըսէին։ Վարժուհին քանի անգամ անոր դարանէն սիրահարական նամակներ գտած էր։ Նուարդ հպարտ արհամարհանքով մը կը ցուցնէր զանոնք իր ընկերներուն. օր մը ըսած էր անոնցմէ մէկուն. «Էյթ ականջ կախեմ նէ, ոնը չիպար. ոտքիս մատներուն խոթ կայ առանկ նամակ։»

Վահրամը, զոր ներկայացուցչին իրեն, հաճելի թուեցաւ ինք ալ չգիտէր ինչու. վայելուչ հագուած էր, բարեձեւ դէմք մը ունէր, այնուհետեւ չնորհքով վաճառականի քով դրաղիր էր, ինչ որ բաւական լաւ դիրք մըն էր եւ լաւագոյն ապագայի մը խոստում։ Քիչ չատ դրամ ու կլոր ունեցող անձէ մը սիրուիլն երազն էր այդ աղջկան։ Եւ ջերմագին սեղմեց անոր ձեռքը բաժնուած ատեն։

Վահրամ մինչեւ ոսկորներուն ծուծը սիրահարած էր երբ տուն դարձաւ. Նըրդ ու մնծապէս չարասիրտ։ Ամենէն անառակ աղջիկն էր զպրոցին մէջ, եւ ամենէն «բաց»ը, ինչպէս կ'ըսէին։ Վարժուհին քանի անգամ անոր դարանէն սիրահարական նամակներ գտած էր։ Նուարդ հպարտ արհամարհանքով մը կը ցուցնէր զանոնք իր ընկերներուն. օր մը ըսած էր անոնցմէ մէկուն. «Էյթ ականջ կախեմ նէ, ոնը չիպար. ոտքիս մատներուն խոթ կայ առանկ նամակ։»

Վահրամը, զոր ներկայացուցչին իրեն, հաճելի թուեցաւ ինք ալ չգիտէր ինչու. վայելուչ հագուած էր, բարեձեւ դէմք մը ունէր, այնուհետեւ չնորհքով վաճառականի քով դրաղիր էր, ինչ որ բաւական լաւ դիրք մըն էր եւ լաւագոյն ապագայի մը խոստում։ Քիչ չատ դրամ ու կլոր ունեցող անձէ մը սիրուիլն երազն էր այդ աղջկան։ Եւ ջերմագին սեղմեց անոր ձեռքը բաժնուած ատեն։

Վահրամ մինչեւ ոսկորներուն ծուծը սիրահարած էր երբ տուն դարձաւ. Նըրդ ուրիչ տեսք մը չունէր, ոչ ալ ուրիչ ոեւէ անձի հետ խօսած ատեն կը կարմրէր, աչքերը վար կ'առնէր, մանաւանդ կիներու հետ։ Իրենց վարժարանին՝ որ երկսեռ էր՝ աչակերտուհիներէն մէկուն հետ անմեղ սարփիկ մը ունեցած էր, քանի մը հոտաւէտ ծաղկեկնար նամակներու փոխանակութիւն պարզապէս, — ո՜հ, իր նամակներն, ինչ չեղջակոյտ վարդի, սոխակի, զեփիւռի, ձիւնի, լուսնի, — ամէնն այսչափ էր. ուրիչ բան մը չէին պատմեր իր վրայ։

Օր մը վարպետին տունը հանդիպած էր թարմ ու կրակոտ աղջկան մը որուն նայուածքն իր սրտին մէջ բան մը վառած էր։ Մէյլակ գասէ մարդոց աղջիկ էր Նուարդը, մէկ հատիկն իր ծնողաց, ահռելի կերպով չփացած, դէշ դաստիարակուած, թաղային վարժարանի մը մէջ թեթեւ կրթութիւն մը առած, խորամանկ, իր հրապոյրներուն վրայ վստահ, գոռոզ ու մնծապէս չարասիրտ։ Ամենէն անառակ աղջիկն էր զպրոցին մէջ, եւ ամենէն «բաց»ը, ինչպէս կ'ըսէին։ Վարժուհին քանի անգամ անոր դարանէն սիրահարական նամակներ գտած էր։ Նուարդ հպարտ արհամարհանքով մը կը ցուցնէր զանոնք իր ընկերներուն. օր մը ըսած էր անոնցմէ մէկուն. «Էյթ ականջ կախեմ նէ, ոնը չիպար. ոտքիս մատներուն խոթ կայ առանկ նամակ։»

Վահրամը, զոր ներկայացուցչին իրեն, հաճելի թուեցաւ ինք ալ չգիտէր ինչու. վայելուչ հագուած էր, բարեձեւ դէմք մը ունէր, այնուհետեւ չնորհքով վաճառականի քով դրաղիր էր, ինչ որ բաւական լաւ դիրք մըն էր եւ լաւագոյն ապագայի մը խոստում։ Քիչ չատ դրամ ու կլոր ունեցող անձէ մը սիրուիլն երազն էր այդ աղջկան։ Եւ ջերմագին սեղմեց անոր ձեռքը բաժնուած ատեն։

Վահրամ մինչեւ ոսկորներուն ծուծը սիրահարած էր երբ տուն դարձաւ. Նը-

ւա՜րդ, այդ անունն արդէն իր պաչտած անունն էր, բաւական՝ անձ մը իրեն սիրել տալու համար։ Այն իրիկունն իսկ նամակ մը դրեց իր բոլոր բանաստեղծութիւնն անոր մէջ գնելով։ Երկու օր յետոյ պատասխան մը կը սպասար, յուսաստու։

Իրենց պզտիկ — միչտ անմոդ — սէրը հազիւ տեւեց երեք չորս ամիս. վաճառամ արդէն կ'երազէր ընտանիք մը կազմելու երանաւէտ գաղափարն իրականացնել, երբ անակնկալ դէպք մը մեկ հարուածով քանդեց իր օդակառոյց պըղեղակը։ Աչկան կծծի ու հարուստ մէկ աղգականը մեռաւ, մեծկակ ժառանգութիւն մը թողլով Նուարդին։ Ալ խնդիր էր որ զրազիրի կտորի մը կարեւորութիւն տար. հիմայ էֆէնտիներու, մեծ աղաներու էր աչքը. սանկ կուտու մէկ էրիկ մը, էէ՞։ . . ։

Անպատասխան մնացած մէկ քանի նամակներէ յետոյ, վահրամ հակցաւ ամէն բան, եւ չանաց մոռնալ։ Բայց Նուարդին պատկերն արմատ ձգած էր իր սրտին մէջ, եւ զայն վերցնել ուզած ատեն, զգաց որ իր սրտէն կտորներ պատռտեցան։ Թաղձաղին լռութեան մը մէջ քաչուելով, ոչ մէկուն յայտնելով իր կըսկիծը, մելամաղձիկ առանձնութեան մը մէջ իր թաքուն վիչտը փորելով, փորելով, հալեցաւ տգան, եւ օր մը ծունկեւրան վրայ տարօրինակ տկարութիւն մը զգաց եւ կուրծքին մէջ պզտիկ, չոր հազ մը որ դինքը կը ցնցէր։ Ցաւիտենականի պատմութիւնն էր, հասարա՛կ, հասարա՛կ վահրամ թոքախտէ բռնուած էր։

Եւ հիմայ, անկողնոյն մէջ կծկուած, կը խորհէր, յիչելով այն օրերն յորս երջանկութեան հաւատացած էր։

Ձեռքը երկնցուց՝ դողալով մուտքին, բայաս, ամէն մէկ չարժման համար դերմարդկային ճիգեր ընելով որք իր կեանքէն պատառներ կը յափչտակէին. երեսրօրէն խառնեց այն պկրքերը, թուղթերը, տետրակները, նամակները որք կը դիղոչէին մուտքին մէջ. աչքէ անցուց իր աղայութեան չարաղուխիններն, տատնատուրները, եւ ժպտեցաւ միտքը բերելով գպրոցի չպղտութիւնները, ապա ձեռքն առաւ նամակները, — Նուարդինները — զուրզուրանքով, դրեթէ վախով բացաւ, ու մեկիկ մեկիկ կարգաց զանոնք, իւրաքանչիւրը քանի մը անգամ, զարմանալով, սարսափելով ինչպէս այդ աղջիկը չպղտած էր այնքան ճարտարութեամբ կեղծել, ստել, խաբել։ Մին մանաւանդ, ամէնէն կարճը բայց ամէնէն սիրունը, սիրտը չանչանալու չափ սեղմեց։ Կաղանդի նամակ մըն էր։

«Առաւօնէն ի վեր կը մտմտամ կոր, անուչիկս, ինչ նուէր ղրկեմ քեզի նոր տարիի առթիւ. զի՛րք մը, ամենեն բան է քեզ համար որ այնքան ունիս. զարդի առարկա՞յ մը, դուն այնչափ քիչ կ'ախորժիս պճնամոլութենէ. ի՞նչ տամ քեզի։ Գտայ, գտայ, քեզի կաղանդչէք. . . իմ սիրտս։»

ՆՈՒԱՐԴ

Վահրամ լացաւ այս նամակը կ'արդալով, հանդարտ, առատ, մեղմահոս արցունքներով լացաւ։ Ինչ հեռու էին այդ օրերը, ինչպէս կորսուած մշուչի մէջ, մոլքի մէջ, այնչափ հեռու որ կը տարակուսէր անոնց իրականութեան վրայ. հիմայ, լմնցա՜ծ, ամէն բան լմնցա՜ծ էր։

Անասնական լքումի զգացմամբ մը լեցուած, վահրամ պիտի նետէր նամակը, երբ յիչեց որ կաղանդի նախորդ օրն էր այդ օրը եւ գաղափար մը, խենդ, անիմաստ, տարօրինակ, իր ուղղին մէջ ծնունդ, տարմին առաւ, տարաճուճացաւ, պէտք մը գարձաւ։ Ա՜խ, ինչ աղուոր բան պիտի ըլլար, ինչ բանաստեղծական, ու գրեթէ վրէժ մը։

Առաւ իսկոյն գրիչն ու թուղթի մը վրայ քանի մը բառ գրեց, հեւալով, հազալով, խժալով, աչքերը մոլորած, հազիւ կարող գրածը կարդալու, ձեռքերը դողդոջուն, անզօր։ Ապա պահարան մը առաւ անտուչէն, վրան հասցէ մը գրեց,

ՊՂՈՒՏԿԱՎԱՃ ՎԻՒՍՅՈՒՆԸ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆ)

Ոչ մի ուրիշ գրական ստեղծագործություն այնքան ուժեղ չի ազդել ինձ վրա, որքան «Ոչ» վիպակը։ Ես կարդացի այն մի շունչով, ինչպես որ կարդում են հետաքրքրական վեպ։ Ես ուզում էի իմանալ, թե ինչպես կավարտի հեղինակը իր վիպակը

ուսած են եւրոպական և ամերիկան 34 լեզուներու քերականութիւնները։ Ձիչտալ գրամաճառին դրդումով այժմ վիճենացի երիտասարդ գիտնական մը, Կ. Քայնց, յօրինած է հայերէն քերականութիւն մը, գերմաներէն լեզուով։ Գիրքը երկու մասերու կը բաժնուի, գրաբարի և աշխարհաբարի ուսուցումը։ Գիրքին ունի բաւական թերութիւններ, բայց ուրախալի որ եւրոպացի երիտասարդ ուսումնական մը ձեռնարկեց կ'ըլլայ հայ լեզուի ուսումն ընդհանրացնելու իր ցեղակիցներուն մէջ։

Շատ չեն ընդհանրապէս եւրոպական լեզուով քերականութիւնները, որոնց նպատակն ըլլայ եւրոպացի գիտուններուն օգնել հայերէն լեզուն ուսանելու։ Գերմաններէն լեզուով ցայժմ Լաւերի իբր քանի տարի առաջ հրատարակած գործքը կար որ գրաբար լեզուի ուսման համար էր, և այն՝ գլխաւորաբար լեզուագիտական տեսակէտով։ Ասանց հաշուելու այն գրքին անթիւ՝ երբեմն նաև թանձր սխալները՝ այս գործը միայն գրաբարի համար է, և այժմ արդէն հնացած։ Թեպետ շատ մասերու մէջ աւելի ընտիր և աւելի ուղղագրն էր Փեվերմանի գործքը՝ մանաւանդ հերբերտ ազգագրութեան մէջ, նաև այս լեզուագիտական համար գլխաւորաբար յօրինուած է և գրաբար լեզուի ուսման։ Ճիշդ նոյն ծրագիրն ունի նաև Գաբրիէլի քերականութիւնն, որ բուն Լաւերի քերականութեան գաղղիերէն թարգմանութիւն մըն է՝ յաւելումներով և փոփոխումներով, և ընդհանրապէս Լաւերի շատ սխալները ղերծ՝ առանց բոլորովին ապացած ըլլալու անճշդութիւններէ։

Պ. ՇԱՀԼԱՄԵԱՆՑ

Իտալիայէն կը գրեն Մշէն թէ Պ. Ներսէս Շահլամեանց մեծ յաջողութիւն ունեցեր է Մալթայի արքունական թատրոնին մէջ։ Թէ Մալթայի իտալական և անգլիական լրագրերն և թէ Նարոլիի և Միլանի լրագրերը մեծ գովասանքով կը խօսին հայ երգչի ձայնին վրայ։ Պ. Շահլամեան Մալթայէն չուտով կ'ուղեւորի Միլան, իսկ այն տեղէն մարտ ամսուն կ'երթայ Բեռլրատրիկ, ուր իր ակընկալութիւնը կ'ընէ կայսերական Օպերային մէջ։

ԷՏԻՐՆԷ-ԳԱԲՈՒԻ ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

Պալատի Խորհուրդն ընկերութեան Տնօրէն խորհուրդն հետեւեալն հաղորդած է՝ հրատարակելու իրաւունքով։

«Հայտնի է որ 101 թիւ թերթին մէջ ի շարս Տնտեսական խորհրդոյ որոշմանց, կարգադրիք նաեւ Սալամթոմրուքի Աղքատախնամ ընկերութեան չարունակման համար արուած արտօնութիւնը։ Աւելորդ է ըսել որ այս որոշում անչափ ուրախացուց զմեզ, վասն զի վերահաստատեալ ընկերութիւնը պիտի գայ անչուշտ աշակից գտնուիլ մեզ, Թաղիս ազքատները խնամելու մեծ ու ընդարձակ գործին։

«Մորհուրդս իր այս անկեղծ յայտարարութենէն յետոյ կը փութայ իր ցաւը յայտնել Տնտես. Խորհրդոյ որ յիշեալ ընկերութեան չարունակման արտօնութիւն ստանալ համար յառաջ բերած պատճառներուն մէջ նշանակած էր նաեւ սա պարագայութիւնը թէ «Պալատի Խորհնական Ազգատախնամ ընկերութիւնը առ այժմ անկարող է իր հոգածութիւնը տարածել մինչեւ Էտիրնէ-գաբուի գնուած ազգայիններուն վերայ»։ Այս պարագայութիւն ևս ալ ազդած է մեզ այն պատճառներ որ Տնտես. Խորհուրդը առանց ատոյդ տեղեկութիւն ունենալու զրած է զայն։ Խորհուրդս խղճի կատարեալ հանդարտութեամբ կրնայ յայտարարել որ անթերի գործադրած է իր նպատակ, որ է «բժիշկ, դեղ, ուտելիս մատակարարել վերկայեալ աղքատաց»։ Ես, ինչպէս կրնան վկայել Թաղիս Թագական Խորհուրդը եւ քահանայից դասը, ցարդ գտնուած չէ մի հիւանդ որ ընկերութեանս դիմած եւ մերժուած ըլլայ, եւ արդէն Էտիրնէ գաբուցի եւ իր չրջակայներէն քանիցս հիւանդներ դիմած են եւ խնամօք գարմանուած ընկերութեանս կողմէ։ Փափաքով Թաղցիք կրնան ընկերութեանս խորհրդարանը դիմել անձամբ խնամելու համար նոյն հիւանդաց անուններըը»

Ա. Զ Գ

Մինդեան առթիւ Հայրենիք պիտի չհրատարակուի յառաջիկայ երկուշարթի եւ երեքշարթի։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Անգլիոյ Պանքային չարաթական հաշուեկշռէն երեւցաւ որ պատրաստի մնացորդ գրամին վրայ աւելցած է 286,000 անգլիական ոսկի. պահեստի և յանձնառութեանց համեմատութիւնն է 37½%։ Դրամական այս լայն կացութիւնը կ'ապացուցանէ թէ այն գործերն որոնց պիտի ձեռնարկուէր տարեդլխին, արդելման են, թարկուած են հանգամանքներէն այնպիսի պատճառներով որոց բոլորովին օտարոտի չէ քաղաքականութիւնը, և դրամի հրատարակն է որ առայժմ պիտի օգտուի աւանդատակի մատուցած դիւրութիւններէն։ Ուստի և Լոնտոն և Բարիզ զարմանալի կերպով իրարմէ կը տարբերին։

Բարիզ անկարգ անկանան չարժումներ կ'ընէ և անդի անհանդիստ վիճակ մը որմէ կը տեսնուի թէ դիւրաւ բռնող գործեր ընելէ հեռի է կերպով մը։ Թիւրք թուղթերը մէկ կողմ կը նետէ այնպիսի անհոգութեամբ մը որ գրեթէ ահաբեկութիւն առաջ պիտի բերէր եթէ Լոնտոնի հաստատ վիճակը չչափաւորէր այդ դահավիժումը և չտիպէր Բարիզին հրազարակը եւս դառնալ ու աւելի լաւ գնահատել կացութիւնը։

Ձշմարիտ է որ թիւրք ֆոնտոն ձգտումի ունի 3% ոսկիին եւրեայ, բայց սա թերեւս անկումի ունի, մինդամայն 4½% ին որ անոր վերադարձը կ'ապահովէ։ Ուրիշ նշանաւոր փոփոխութիւններ կը կրէ։ բայց անոնց եւեւէն կ'երթայ այնպիսի կռուանի մը վրայ որուն տէրերն են, մի քանի օրէ ի վեր, վար խաղացողները։ Ա.յսպէս սէռի Դ. Պորսային մէջ 10 տոկոսի կորսընցուց առջի օրուան վրայ, բայց Պուլվարին վրայ հոլէն վաստկեցաւ այդ 10 տոկոսը։ Միւս Սէռիները կը մնան տակայն իրենց ըրած կատաստին մէջ. Սէռի Բ. կը գտնուի 23.05ի, որ է ըսել 45 տոկոսի նուազ, սէռի Դ.ը կը կրանցնէ լոկ 5 տոկոսի։ Մաքսաթուղթ 436.25 են այսինքն 3.27 տոկոսունին, Բուլոնիէն առանց գործի գժուարութեան կը մնայ 420ի։ Երկաթուղիները միշտ կը լնդունուին ի Պերլին ուր վրայ կը գնեն 1.40 և ի Վիէննա, ուր քիչ մը երեսի վրայ թողուած են, անկայուն գործեր կը կատարուին։ Պորսային մէջ 70, Պուլվարին վրայ 70,87½։ Ռէժիի չորեքշաբթի օր 359,37½ էր, հինգշաբթի օր պորսային մէջ 356,25 և պուլվարին վրայ 357,50։ Նոյն վիճակն ունի Օսմանիէն ալ, 355, 62½ Պորսային մէջ, 356, 25 Պուլվարին վրայ. վերջապէս Պանք Օթօմանի գինն է 555 առանց գործի. միւս բաժնեթուղթերը նոյն հաստատութեամբ ետ կ'երթան։

Եգիպտականը, իտալական Ռանթը, Սպանիականը, Հելլենականը, աւելի զգալի կերպով կ'ինյան բազդատմամբ օսմանեան թուղթերուն։

Լոնտոն հաստատ կը բռնէ Օսմանեան թուղթերը. սէռի Դ վրայ դրած կը գոյէ, միւսները կը պահեն իրենց գիները, իսկ ուրիշ թուղթեր, Եգիպտականը, Պուլկարը, Հելլենականը. Թեպետեւ թրքականին չափ հաստատ չեն, բայց և այնպէս ետ չեն երթար։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ.

(3 Յունվար)

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՑ

Նրէք ամիս Լոնտրայի վրայ	109 ⅜
» » Բարիզի վրայ	22 97½

ԿՕՂՍՕԼԻՏՏ

Երէկ առաւօտ բացուելուս	20 10
Երէկ երեկոյ գոցուելուս	20 8½

ԹԱՀՎԻԼԱՔԸ ՕՍՄԱՆԻՒ

Նրէկ իրիկուն	77 19

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԱԹՂԹՈՑ

փոխառութիւն Սէռի A.	44 ½
» » B.	25 ½
» » C.	20 8½

ՌԱԺԱՆԷՏՈՄՍ

Ռուսկի երկաթուղի	ֆր. 70 ¾
Թրամուէյ	ոսկի 602½
Ռէժի	15 25

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

Օսմ. Ոսկի	100	20 ֆրանց	87 06
Մէճիտ	108 08	Անգլ. Ոսկի	109 28
Պեշլիք	102 —	Մարք Դեր. Ռա.	107 10
Մէճիտիէ	97 10	Իմպերիալ	89 20
Թասճիյէ	22 —	Ռուպլի Թուղթ	51 05
Տկ. Գլխ. Սկրնի	7	Ռուպլի Թուղթ	9 34

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նախարարաց Խորհուրդը կրեակէ գահատան կազմակերպութեան մէջ մացուցած է Մահմուտ Ճէլալէտտին փաշայի առաջարկած փոփոխութիւնները։ Կրեակէ գատաստաններուն կազմակերպութեան նոր օրէնքը պիտի հրատարակուի եւ գործադրութեան պիտի մտնէ վերնապետական վաւերացումն ընդունելէ յետոյ։

— Մեծ-Եպարքոսն հրամայած է որ պաշտօնակալաց ամսականներէ վար գրուած գումարը ղրկուի հանգստեան թոշակի անտուկին որուն կանոնագրութիւնը պիտի պատրաստէ Պետական Խորհուրդը։ Նուազագոյն հաշուով, այդ հարիւրին մէկ ղրկէը ամսական պիտի արտադրէ 1900 օսմանեան ոսկի։

— Ամերիկեան օրինագոնէր. Մինչեւ որ Այտահի կուսակալութեան մէջ եւս ամերիկեան օրինաց անկարան մը հաստատուի, Իզմիրի երկրագործական գրնիչը խնդրած է երկրագործական նախարարութենէն որ նախորդ տարիներուն պէս այս տարի եւս 200 էն 250,000 ամերիկեան օրթատունկ ղրկուի անդ Քըզըլ-Թարաքի անկարանէն։ Այս օրթատունկները Ռէքթ-Ռաքէթըէ եւ Սալնէս կոչուած տեսակներէն ըլլալու են, որովհետեւ ատոնք միայն, ինչպէս փորձառութիւնը ցոյց տուած է, կրնան դիմանալ թէ՛ ֆիլոքսէրային եւ թէ Այտրնի նահանգին չափազանց տաքերուն։ Այդ օրթատունկները պիտի բաչխուին այն այգեգործներուն ուրոց այգիները վնասուած են ֆիլոքսէրային։

—Թաղտայէն պաշտօնատրնէրս ընտրութեան համար կազմուած յանձնախումբը Մեծ-Եպարքոսին մատուցած է ինչ ինչ փոփոխութիւններ այդ նիւթին վերաբերեալ օրէնքին մէջ։ Մանրամասնի նայելով, յանձնախմբին առաջարկած փոփոխութիւնները կը ծանրանան սա կէտին վրայ թէ կառավարական պաշտօնեաներու ընտրելիները պարտաւոր ըլլան վկայագիր ուենալ եւ հարկ եղած կարողութիւններով օժտուած ըլլալ։

—Մայրաքաղաքին անբնական նոր գեսպան Սըր Ֆ. Գլար Ֆոթա Մաարիսին անյապաղ պիտի երթայ Լոնտոն, ամիս մը յետոյ, Կ. Պոլիս պիտի գայ։ Սըր Գ. Ֆոթա այրի է, եւ կը կարծուի թէ իր դուստրն, որ ամուսնացած է Պոլսի անգլիական նախկին դեսպան Պ. Լիւրզի զաւկին հետ, սատ պիտի ընկերանայ իրեն։

—Երկաթուղայ չահագործուած եւ չինուելիք գծերուն վրայ փոխադրութեանց սակագնի ծրագիրը, զոր պատրաստած էր Հանրօգուտ չինութեանց նախարարութիւնը, Գեսական խորհուրդին կողմէ վերապարձուելը է յիշեալ նախարարութեան, որպէս զի սակագնին մէջ գտնուած ինչ ինչ պարագաները լցուին։

—Հանքագործ-ընկերութիւն երկաթուղագործ արտօնութեան համար Պ. Շոքաալի ներկայացուցած խնդրագիրը քննուելէ ետ Գեսական խորհրդին մէջ եւ Հանրօգուտ չինութեանց նախարարութեան ղրկուելէ յետոյ, Գեսական խորհուրդը չէ հաւանիր այդ գիծը երկու մասի բաժնելու ծրագրին, որովհետեւ արդէն չատ փոքր է։ Երկու առաջարկներ կային դէմ առ դէմ, Պ. Շոքաալի առաջարկը Հանգրուէյէն Եանկա գծի մը համար, եւ Աբմ էֆէնտիի առաջարկը՝ Բրէվէզայէն Հանգրուէյ գծի մը համար։ Գեսական խորհուրդը երկուքին ալ պայմանագիրները ղրկած է Հանրօգուտ չինութեանց նախարարութեան, որոշելու համար թէ երկու ծրագրերէն ո՛րն է աւելի նպաստաւորը։

—Յովհաննէս էֆ. Գիւզէլեան, Կայսերական Մէյտէճ վարժարանին նախկին աչակերտներէն, որ մէկ քանի տարիներ պաշտօն վարած էր Այտրնի կուսակալութեան մէջ, Բէրմիլի կամ Քարթհեա կղզիին դայմադամ անուանուելով, գացեր է իր նոր պաշտօնատեղին, տեղական իշխանութեանց ու ժողովրդին կողմէ սիրալիր ընդունելութիւն դանելով։

—Կոստիէ Հանէ. Եանեայէն կը գրեն թէ Պէրաթի կառավարիչը երկար տեղակալը մը մատուցած է տեղւոյն կուսակալի հանքը չահագործող տան պաշտօնեաներուն արարքներուն վրայ։ Ասոնք իրենց դէշ վարմունքովը հարկադրեր են չրջակայ գիւղացիները խմբովին գաղթել։ Գիւղացիներուն պատկանող հողեր իւրացուցեր են եւ կառավարութեան հողերուն վրայ ուզեր են մթերանոցներ կառուցանել։

—Երկրագործական ընդհանուր դիտիչ Սաղաթան էֆէնտի Առեւտրական եւ Հանրօգուտ չինութեանց նախարարին տեղեկագիր մը մատուցեր է որպէս զի խիստ հրամաններ ըլլան չարգել տալու համար արդէն արուած այն որոչումին, որուն համեմատ Կ. Պոլսէն դուրս տուներէր եւ ծաղիկներ պէտք չէ արտածուին, մինչ հիմա գաղտագողի կը ղրկուին մայրաքաղաքիս չրջակայ նահանգիստները։

—Թամզարայէ ոճիրը. Շապին Գարահիսարի Թամզարա աւանին մէջ քսանեակի տքրագործութիւն մը տեղի ունեցած է։ Գասապ Իպրահիմզատէ Օսման եւ Մուսաաֆա իրենց Գասիր անուն եղբայրը կ'ապտանեն։ Նախ սրի հարուածներով կը կորնչ անոր թեւն, եւ ապա մեծ հացու վէրքեր տալով կը փախչին։ Դիակը կը գտնուի առաւօտուն իրենց տան բակին մէջ արիւնաթաթաւ։ Կառավարութիւնը կը ձերբակալէ Գասապ Իպրահիմն եւ անոր միւս որդին, Բէհէտը, ինչպէս նաեւ քանի մը կասկածելի անձեր։ Կը կարծուի թէ հինոջական խըզդիր եղած ըլլայ այս եղեռնագործութեան չարժառիթը։

—Տբ. Նէճիպ, մանագէտ կոկորդի, քթի եւ ականջի հիւանդութեանց, Աւրսորիոյ Հէրբիւլէսպատ քաղաքէն, մայրաքաղաքս եկած է վերստին եւ հաստատած է բնակութիւնը Ռուսական հիւպատոսարանին դէմ։

ԱՄՐԻՍԻ

Ուշադրութիւն կը հրաւիրենք կնանկրի ապահովագրութեան ԱՄՐԻՍԻ ընկերութեան վրայ որուն ծանուցումն հրատարակուած է չորրորդ երեսին մէջ։ Կնանկրի ապահովագրութեան օգուտները թուել աւելորդ է այստեղ, եւ անոնք որ իրենց ապագայ հանգստութեան ու բարօրութեան համար կը խորհին՝ չեն կրնար միմել աւելի հաստատ եւ աւելի օգտաւէտ ընկերութեան մը։

ՏՔԹ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՓԱՇԱԵԱՆ

Պատ անձին կը հաղորդի ծանուցանել թէ ի գիւրութիւն իւր յաճախորդաց կնդրուհաւորի մը հաստատած է, ի Պարտէզքարու մարքասան ճիչա դիմաց 39 թիւ, վերի յարկ, ուր կը գտնուի ամեն օր բաց ի կիւրակէ 7-9 (Ը. Թ.) 17—20

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Թ. ՍԱՆՃԱԳԵԱՆ

Մեծ Փողոց Բերայ, Հալէպ Զարբ

տեսակ վողոյը մէկէն մէկալէն լուցկի կը խնդրէ իբր էֆէնտը վառելու համար, ու ժողվելով տուն կը տանի, բայց այդ ալ մի՛ր քան մը չէ։ Թէեւ, վերջապէս, ոմանք ինձ յայտներ են, թէ նա միայն նատակաթէք նատակատիք օճառով կը լուացուի, եւ թէ երեք-չորս չաթաթը հազիւ անգամ մը կը փոխուի, բայց այդ ալ... ո՞վ պիտի՝ ի՞նչ պատճառ ունի։ դուցէ լմչկի մը պատուէրն է։ չէ՞ որ հիմայ լմիչկիներու պատուէրները բաւական տարօրինակ են, ինչպէս ըսին՝ էլմիաձին լմիչկ մը կայ եղեր, որ տաքը յատզին ակնոց դնել կը հրամայէ եղեր։ Հապա ա՞յքը յատզին. երեւի նոր կօչիկ կը հագցնէ։ Եթէ ճիշդ է ենթադրութիւնս, այդ էլմիաճին լմիչկը անչուշտ մեծ էօրէնի ու չան կ'ունենար, եթէ Թիֆլիս երթար ու կանացի հիւանդութիւններով զբաղուէր, փոխանակ հողաթափակիր վարդապետներու մէջ տաղանդն ու ժամանակը վատնելու։

Իսկ գալով Մկենց ընտանիքի պատիր ուտելու եղանակին, պիտի խոստովանիմ, որ անգամ մ'իսկ չպատահեցայ, որ հացս Պ. Աստուածատուրի մնուկին կամ պահարանին կեղտոտը կերած լինելու հարկաւորէի։ Չէ՛, ինչո՞ւ հոգուս մեղք դանեմ։ այդ տեսակ բան լսած չէ պատահեր, թէեւ հօթը-ութ անգամ այցելած եմ նոցա տունը՝ Զատիկ Մնունդ մէկտեղ հաչուած։

Այդ պարոնի տունը իմ տուած այցերս զուտ պաշտօնական են եղած. ընդհանրապէս եւ իմ նոցա հետ ունեցած բոլոր յարաբերութիւնս։ Փողոցը թէ իրար հանդիպէինք՝ չատ խոր գլուխ մը կու տայինք ու կ'անցնէինք, մեծ ու տիպողական գործ մը ունեցողի պէս։

Ամէն երկու ամիսը անգամ մը միշտ վերջի կիրակիին այցելութիւն մը կու տայի նոցա անզլիական ճչդապահութեամբ։ Ամէն անգամ ալ, իրրեւ հօրս յատուկ բարեւները նորան մատուցանելու համար, թէեւ բացի հօրս առջին նամակէն՝ միւսներու մէջ Պ. Մկենց Աստուածատուրի անունը բնաւ չկար։ Այդ այցելութիւններս սովորաբար հետեւեալ գոյնը ունէին։

Բարեւ-Աստծու բարին. ինչպէ՞ս եք-ապէ՞ս էք. եւ յետոյ անմիջապէս.

— Նամակ կ'ըստանա՞ք.

— Ուրկէ՞. տունէ՞ն. (Թէեւ չատ ապէկ պիտեմ որ հարցը այդ է.)

— Այո՛.

— Կ'ըստանամ. ձեզ ալ յատուկ բարեւ կայ.

— Շատ չնորհակալ եմ. խնդրեմ իմ կողմէս ալ չմոռնաք բարեւներս մատուցանելու ձեր յարգելի հօրը։

— Օ՛, ամենեւին. անշո՛ւշտ եղէք.

— Միայն կ'ուզեմ նամակ մը դրեմ. բայց դիտէ՛ք, պարոն Գարեգին, չունէ առնելու ժամանակ չունիմ.

— Հը՛մ.

— Է՛, ինչպէս են, լա՞ւ են.

— Լաւ են.

— Հայրենիդ առո՛ղջ է, փառք Աստծոյ.

— Փա՛ռք Աստծու.

— Ի հարկէ հանդի՛ստ է.

— Է՛, հանդիստ է.

— Գործերն ալ Աստծմով վատ չէ.

— Վատ չէ՛.

— Է՛, Աստուած տայ, Աստուած տայ. հայրենիդ պատուական մարդ է. դիտէ՛ք Պ. Գարեգին, Թիֆլիս ինչ օրեր ենք անցուցեր միասին. այն տուն ճիշդ 25 տարու էի. է՛յ, ձահ-ըլ-ըն՜ն...

Բաւական երկար ու խոր լռութիւն մը։ Ասա կը սկըսէր չափէն աւելի ցանցառ ու ոստոստուն խօսակցութիւն մը՝ չաճախակի լռութիւններով ընդհատուած։ Այսպէս կը չարունակուէր, մինչեւ որ երկրորդ բաժակ թէյս խմելով ատքի կ'ելլէի։ Ահա՛ այդ պահուն էր, որ Պ. Աստուածատուր սովորութիւն ունէր ինձ չանդիմանելու թէ չատ ուշ-ուշ իրենց կ'այցելեմ։ Բայց այս չանդիմանութիւնը այնպէս ծամծմած կ'ելնէր նորա բերանէն, որ պարզ էր, թէ միայն քաղաքավարութեան հարկ մը կը վճարէր եւ թէ խիստ գոհ էր իմ այդ վարմունքէս, եւ թէ նոյն իսկ այդ այցելութիւններս չափէն աւելի ալ էր նորա համար։

Ես ալ իմ կողմէս՝ գործերս պատճառելով՝ յաւ կը յայտնէի, ներում կը խնդրէի, ու կը խոստանայի ապագային աւելի չաճախ գալու. թէեւ ամենեւին ցաւ չէի ղգար. եւ ապագային ալ աւելի չաճախ գալու միտք չունէի։ Ա՛յս մեր լեզուով «ալ-ալ-վալ-ըն-ա՜» կ'ըսուի, որ քաղաքագէտներու լեզուին մէջ «ալ-ալ-վալ-ըն-ա՜» կը թարգմանուի, իսկ եթէ այդ նոյն լաղը լիմոն կամ լուցկի ծախող հրեայ մը ընէ երեսին խ-բ-է-յ պոռալով, չենք երկմտիր։ Սակայն գուք ալ պիտի խոստովանիք, որ ոչ մի կերպ չէի կրնար նոյն խոյս տալ այդ քաղաքավարութենէն, կամ քաղաքականութենէն կամ խաբէութենէն, ինչպէս որ կ'ուզէք։

Սակայն հասած եմ արդէն կարմիր գրան առաջը. եթէ կը հաճիք՝ ներս մըտնեմ։ Քաչեցի պարզունակի թելը, բայց երեւի ձեռքս չատ ուժ արեր. փոխանակ գուռը բացելու՝ թելը ձեռքս մնայ, հօթ-ութ տեղէ կապկրած թել մը. եւ րեւի առջինը չէր, որ այցելուի ձեռքը կը մնար, եւ ոչ ալ անչուշտ վերջինը։ Փաստ-մաստ քաղխիչ մը կար բարեբախտաբար. զարկի գուռը. բայց միայն չորրորդ-հինգերորդ զարկերուս ներսէն ուբաւական ալ հեռուէն կնոջ ձայն մը լսուեցաւ, որ «թե՛լը, թե՛լը քաչեցէ՛ք, քաչեցէ՛ք» կը կրկնէր։ Իբրեւ պատասխան այդ առաջարկին, անդամ մը եւս բաղխեցի եւ բաւական ալ ուժգին. ներսէն ղրան մը ճռնչիլը ու բոլիկ մարդու մը վազելու ձայնը առի։ Նոյն վայրկեանին արքայութեան կարմիր գուռը կը բացուէր առջիս, իսկ Պետրոս առաքեալս խճճուած մազերով, ճմըռնտած այտերով, քնոտ աչքերով տասնամեայ տղայ մ'էր իսկ ալիկինը, որ նոյն ինքն «թելը քաչեցէ՛ք» պոռացողն էր, ինձ տեսնելուն պէս բարեւս առաւ ու ներս վախաւ։ Այդ ինձ նախ զարմացուց. «բայց երեւի կարգէ գուրս այցս նորան չհոմեցաւ» մտածելով պարտիզի գուռը գոցեցի։ Պետրոս առաքեալս առջեւս ինկաւ, տարաւ մինչեւ տան գուռը, ուրկէ ես ներս մտայ, իսկ նա վազեց կրկին իր ծրաձրան դրան կողմը, երեւի ընդհատած թռչնի պատկառը լրացնելու համար։

ՇԱՆԹ

(Շարունակելի)

ԲՐԻՍԵԼԻ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՎԵՍՏԻ ՄԻՋԵՎ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆ

ԿԱՆՈՆՆԵՐ

ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

1894 Դեկտեմբեր 20 Հրատարակուած Բրիւքսէլ մէջ Հաստատութեան Տպագրութեանց

ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ի ՄԱՐԶԻՆ ՏԷՐՄՈՆԷՏԻ

Ի ԲՂԵՇԽՈՒԹԵԱՆ

Ի ՓՈՍՏԱՆԱՏԵՂԻՆ

ՄԱՍ 1-ԻՆ

ԿԱՆՈՆՆԵՐ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ԱՐՏՈՆՔԻ ԵՒ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ

| ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ | ՄԻԱՎՈՐՈՒԹԻՒՆ | ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՏՈՒՐՔԵՐ | | |